

There are no translations available.

Sidesõnad *ja* ja *ning*

Kristiina Ross

Tänapäeva eesti keele alast nõu andvad teatmeteosed ütlevad, et sidesõnad *ja* ja *ning* on samatähenduslikud rinnastavad sidesõnad, millest

ja

on tavalisem ja

ning

haruldasem. Kui lauses läheb vaja mitut ühendavat sidesõna, on

ning

enamasti viimane, nt

Jüri

ja

Mari läksid Kassitoomele

ning

Toomeorgu

. Kuna

ja

on tavalisem, siis soovitatakse seda kasutada lähedasemalt kokku kuuluvate lauseliikmete ühendamiseks ja jätta

ning

kaugemate liikmete või suuremate fraaside sidumiseks, nt

Vee

ja

pinnase kaitse

ning

puhketingimuste hoidmine

(Vt

Eesti keele käsiraamat. Sidendite õigekeelsusest

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=5&p1=2&id=421>

).

Niisugust kasutamist soosib ilmselt asjaolu, et sõna *ning* on nii välja öelda kui ka kirjutada keerulisem kui *ja*. Nõnda tekitab *ning* justnagu suurema pausi ja eristuse. Keeleajalugu arvestades võiks õieti mõelda ka vastupidi: omasõna

ning

võiks tunduda lähedasemalt siduv kui algermaani keelest laenatud

ja

(Vt Eesti etümoloogiasõnaraamat

<http://www.eki.ee/dict/ety/>

). Eesti keele seletavast sõnaraamatust võibki leida näiteid, kus

ning

ühendab sisuliselt tihedamini seotud liikmeid kui

ja

, nt

üheksateist jalga

ja

kaks

ning

kolmveerand tolli

(

<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=ning&F=M>

). Sellega tundub olevat kooskõlas Kristian Jaak Petersoni selgitus 1818. aastal ajakirjas

Beiträge

, et sõna

ning

kasutatavat siis, kui mingi asi on teisega samaaegne või „samas järgus“, sõna

ja

aga vastupidisel juhul, nt

Ta oli suureline

ning

lubas

. –

Karu tuli ta juurde

ja

ütles

.

Kirjakeele algusajal oligi soositud *ning*. Georg Mülleri 17. sajandi alguses peetud jutlustes esineb *ning* 4575 korda, *ja* 251 korda,. Sajandi lõpus hakkas kahe sõna kasutussagedus ühtlustuma ja 18. sajandil otsustasid piiblitõlkijad kasutada alati sidesõna *ja*, nii et piibli

esimeses trükis 1739. aastal on

ning

veel ainult 28 korda sisse jäänud,

ja
aga esineb rohkem kui 53 000 korda. Päriselt kõrvale tõrjuda
ning
'i piiblitõlkijatel siiski ei õnnestunud ja kaks sünonüümi on tänini pakkunud keele üle arutlejatele ainet vaidlusteks ning keele kõnelejatele head vaheldusvõimalust. Tänapäeva keelekasutaja saab eelpool kirjeldatud soovitusi arvestades ka lause üldise rütmi ning ümbritsevate sõnade kõlapildi järgi ise valida, kumb sidesõna parasjagu rohkem sobib: kas
asjaajaja

ja
jaamaülem
või
asjaajaja
ning
jaamaülem

.